

<https://helda.helsinki.fi>

Ympäristöfilosofi ilmastopoliittisen päätöksenteon ja toivon pöasialla Haastattelussa Andrew Light

Lehtinen, Sanna Tuulia

2018-12

---

pöLehtinen , S T 2018 , ' Ympäristöfilosofi ilmastopoliittisen päätöksenteon ja toivon pöasialla Haastattelussa Andrew Light ' , Niin & näin : filosofinen aikakauslehti , Vuosikerta. 25 , Nro 4
pö(99) , Sivut 102 107 .

<http://hdl.handle.net/10138/305970>

Downloaded from Helda, University of Helsinki institutional repository.

This is an electronic reprint of the original article.

This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version.

Sanna Lehtinen

**Ympäristöfilosofi ilmastopoliittisen päätöksenteon ja toivon asialla
– Haastattelussa Andrew Light**

[INGRESSI]

Amerikkalainen ympäristöfilosofi ja ilmastoasiantuntija professori Andrew Light vieraili Suomessa heinäkuussa. Light oli yksi neljästä pääpuhujasta estetiikan alan kansainvälisen kattojärjestön IAA:n välikonferenssissa Aalto-yliopistossa Espoon Otaniemessä. Light tunnetaan akateemisen tutkimuksen ja ilmastomuutospolitiikan yhdistäjänä sekä osallistuvan filosofian kehittäjänä: filosofiaa tarvitaan ratkomaan muuttuvan maapallon ongelmia.

[/INGRESSI]

Light työskentelee professorina George Masonin yliopistossa Washingtonissa sekä vanhempana asiantuntijana World Resources Institutessa, joka on maailman suurin ympäristöalan ajatushautomo. Hän toimi 2013–16 Presidentti Obaman hallinnossa ilmastoasiantuntijana muun muassa YK:n Pariisin ilmastopimuksen valmistelussa. Light avasi Otaniemen esitelmässään filosofisen ympäristöestetiikan akuuttia merkitystä etenkin, kun arvioidaan ilmastomuutoksen aiheuttamia vahinkoja ja menetyksiä, joita ei voi hahmottaa talouden kysymyksinä¹. Esitelmän jälkeen pohdimme ilmastonörtiksikin tunnustautuvan Lightin poikkeuksellisen urapolun kautta filosofien mahdollisuuksia yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Palasimme myös esitelmän teemoihin sekä mietimme, miten suhtautua ilmastomuutokseen väistämättä liittyviin surun ja pelon tunteisiin.

Mitä työhönne yliopistolla ja World Resources Institutessa kuuluu?

Työt ovat erilaisia, vaikka toki niiden aiheissa on paljon päällekkäisyyttäkin. Akateemisessa työssäni olen keskittynyt ensisijaisesti ympäristöetiikkaan, enkä kutsuisi sitä perinteiseksi akateemiseksi filosofiaksi. Parhaillaan toimitan muun muassa kirjaa antroposeenin etiikasta. Geologien mukaan olemme mahdollisesti jo siirtyneet holoseenista antroposeenin aikaan, ja tarkastelun kohteena on tällöin maapallon fyysisten muutosten ja ihmisten aiheuttamien muutosten välinen suhde. Kokoelman tarkoitus on pohtia tästä seuraavaa vastuuta toisiamme ja maapallon muuta elämää kohtaan.

Vähän yli vuosikymmen sitten aloin jakaa urani kahteen eri osaan: toisaalta jatkoin perinteistä akateemista työtäni, jossa keskityin lähinnä ympäristöetiikkaan, mutta toisaalta aloin suuntautua vahvemmin kohti päätöksentekoyhteisöä. Vaati hyvin erilaista profiilia, työskentelyä ja tuotantoa, jotta lopulta sain mahdollisuuden työskennellä Yhdysvaltain liittovaltion hallinnon palveluksessa ilmastonmuutoksen parissa. Päädyin ilmastonmuutokseen akateemisen työni kautta, mutta kun opetin Washingtonin yliopistossa Seattlessa 2005–2008, tein tietoisin päätöksen, etten halua päätyä tekemään akateemista tutkimusta ilmastonmuutoksesta, ja erityisesti en halunnut tehdä ilmastonmuutosetiikkaa. Näin oli osaksi, koska niin moni hyvä ajattelija työskentelee jo aiheen parissa, mutta lähinnä koska siinä vaiheessa elämääni koin tärkeäksi suuntautua kohti päätöksenteon prosesseja akateemisen työn sijaan. En tietenkään pidä akateemista työtä alallani merkityksettömänä, nykyään tehdään paljon parempaa tutkimusta ympäristöetiikan parissa kuin silloin kun päädyin siihen 1990-luvun puolivälissä. Koin kuitenkin tärkeäksi haasteeksi päästä sen pöydän ääreen, jossa päätökset tehdään. Onnistuin tässä, enkä tehnyt lainkaan akateemista työtä työskennellessäni Obaman hallinnossa. Nyt tavoitteenani on yhdistää nämä kaksi suuntaa: päätöksenteon tukena tehtävä sekä akateeminen työ ja tuottaa tuloksena jotain, joka heijastelee kokemustani molemmista.

Jaan tällä hetkellä aikani yliopiston ja World Resources Instituutin välillä. WRI on kaiketi maailman suurin ympäristöalan ajatushautomo tällä hetkellä (700 työntekijää, 350 Washingtonissa ja 350 kahdeksassa toimistossa ympäri maailmaa). Akateemiset projektini eivät istu suoraan päätöksenteon maailmaan: antroposeenin etiikka esimerkiksi on melko perinteinen akateeminen aihe. Ajatushautomon puolella vastaan presidentti Trumpin päätökseen vetäytyä Pariisin ilmastopöytäkirjasta, jonka neuvotteluissa olin mukana. Toimin muiden maiden kanssa, jotta ne eivät lähtisi Yhdysvaltojen tielle. Tarkoitukseni on myös painostaa Yhdysvaltoja kohtaamaan seuraukset, joita sen päätöksellä on kansainvälisesti. Tähän kuuluu korkean tason neuvotteluja entisen hallinnon edustajien sekä heidän kiinalaisten ja intialaisten virkaveljiensä kanssa. Jatkamme työtä, jota teimme ennen Trumpia. Toimin myös niiden osavaltioiden, kaupunkien ja liike-elämän johtajien kanssa, niin demokraattien kuin republikaanienkin, jotka haluavat jatkaa työtä ilmastonmuutoksen pysäyttämiseksi.

Akateeminen ja päätöksentekoon vaikuttava työ tulevat yhteen tekeillä olevassa kirjassa *Loss and Damage in the UN Climate Negotiations*. Tämän uuden projektin ytimessä on, miten suhtaudumme niihin ilmastonmuutoksen vaikutuksiin, joihin ei voi sopeutua. Tästä esimerkkinä vaikkapa

merenpinnan nousu, jonka seurauksena kokonaisia valtioita katoaa. Etenkin pienet saarivaltiot ja köyhät valtiot kärsivät. Miten kohtaamme ongelmat yhteisvoimin syyttelyn ja vastuukiistojen sijaan? Kirjaa tuskin kukaan päätöksentekijä lukee, mutta haluan kirjoittaa sen, jotta näihin ajatuksiin voisi tulevaisuudessa vedota päätöksenteon tukena.

Miten kiinnostuitte alun perin ympäristöfilosofiasta?

Lapsena ympäristö veti minua puoleensa. Kasvaessani maaseudulla Georgiassa olin sosiaalisesti kömpelö ja leikin usein koulun jälkeen metsässä itsekseni. Lähellä lapsuudenkotiani sijaitsevasta Flat Rock Creek -joesta tuli jossain mielessä paras ystäväni. Itsellenikin on kaksi pientä lasta mutta tiedän, että lapset voivat olla julmia toisiaan kohtaan. Pakenin metsään tutkimaan pientä ekosysteemiä ja rakastuin siihen. En yhdistänyt tätä pitkään aikaan kiinnostukseeni ympäristöfilosofiaa kohtaan. Kokemus jätti minuun kuitenkin jäljen ja aloin kasvaessani kiinnittää huomiota erilaisiin ympäristöristiriitoihin. Ronald Reagan valittiin presidentiksi ensimmäisenä yliopistovuotenani 1980 ja se merkitsi valtavaa takaiskua amerikkalaiselle ympäristöliikkeelle, jolla oli takana kymmenen hyvää merkittävän edistyksen vuotta.

Yliopistossa kiinnostuin filosofiasta, mutta ympäristöetiikkaa ei vielä varsinaisesti opetettu silloin. Viimeisen opiskeluvuoteni loppua kohti etsin aihetta lopputyölleni ja törmäsin yliopiston kirjakaupassa Arne Næssin syväekologiasta kertovaan kirjaan. Minut oli jo hyväksytty jatko-opiskelijaksi ja tavoitteena oli enää valmistua, joten tarvitsin aiheen opinnäytettäni varten. Kun aloitin jatko-opinnot, opiskelin myös poliittista teoriaa mutta kiinnostuin ympäristöetiikasta, jota kukaan ei yliopistossani tutkinut. *Environmental Ethics* oli alan keskeinen julkaisu ja yhteisö kasvoi ja vahvistui, mutta ajattelin, että alaan erikoistumalla en saisi koskaan työtä. Tilanne näytti suorastaan toivottomalta. Suuntauduin siksi vahvemmin poliittiseen filosofiaan ja teoriaan. Ennen valmistumistani sain paikan väitöksen jälkeiseen tutkimukseen ympäristöriskien arvioinnin parissa Albertan yliopistossa Edmontonissa. Tein jo väitöksen jälkeistä tutkimusta ja yritin samalla viimeistellä väitöskirjaani. Luin paljon ympäristötieteitä, opin luonnontieteellistä ajattelua ja työskentelin tieteidenvälisissä projekteissa tutkijoiden kanssa. Sitten sain työn Montanan yliopistosta, vaikka väitöskirjani oli yhä tekemättä. Kuuntelin lopulta hyviä neuvoja ja kasasin väitöskirjani, joka itseasiassa muodostui pitkälti jo julkaistuista artikkeleista. Kiinnostuksesta huolimatta ympäristön ja filosofian yhdistäminen ei ole ollut itsestään selvä ratkaisu, mutta etenkin väitöksen jälkeinen työ vaikutti urani muotoutumiseen. Vaikutin teoreettisiin keskusteluihin alalla, mutta olin aina kiinnostunut tieteidenvälisestä yhteistyöstä ja pohdin aktiivisesti filosofien roolia muutoksen toimeenpanijoina.

Soveltavaa filosofiaa

Kesällä 2017 saitte kansainvälisen ympäristöetiikan järjestön (ISEE) ensimmäisen vuosittaisen osallistuvan filosofian palkinnon, joka tunnetaan nyt nimellä Andrew Light Award for Public Philosophy. Vaikka Suomessakin keskustellaan filosofian yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta², meillä ei ole vakiintunutta käännöstä käsitteelle *public philosophy*. Voisitko kertoa lyhyesti, mitä on tämä julkiseen keskusteluun suuntautuva ”osallistuva filosofia”?

Edes englanninkielisessä maailmassa, jossa käsitettä käytetään, kukaan ei tiedä mitä kaikkea se oikeastaan tarkoittaa. Laajasti ottaen on tarkoitus viitata siihen, miten filosofiaa tehdään akateemisen kontekstin ja perinteisen opetuksen kentän ulkopuolella. Tavoitteena on luoda filosofisia ajatuksia ja välineitä, joita voidaan käyttää päätöksenteon prosesseissa ja yleisemmin julkisessa elämässä. Monet filosofit ovat löyhästi ottaen osa julkisen filosofian verkostoja, eikä heidän toimintaansa tavoiteta välttämättä edes näillä määritelmillä. Aiheeseen ei ole käsikirjaa, Sokrates oli julkinen filosofi. Filosofian historiasta löytyy pitkä perinne akateemisen maailman ulkopuolella toimineita filosofejia.

Etenkin Yhdysvalloissa filosofit eivät ole näkyvissä julkisessa keskustelussa ja politiikassa. Teorioita syistä on monia: on esimerkiksi esitetty, että kylmä sota pakotti filosofit maan alle. Sen sijaan sisällissodan ja toisen maailmansodan välinen ajanjakso oli filosofialle ja etenkin amerikkalaiselle pragmatismille hyvää aikaa ja esimerkiksi John Dewey osallistui aktiivisesti julkiseen keskusteluun. Tuolloin filosofia oli enemmän valtavirtaa, toisin kuin nykyään. On tietenkin poikkeuksia kuten maailmanlaajuisesti tunnetut Cornel West tai Peter Singer, mutta enimmäkseen olemme näkymättömissä. Henkilökohtaisesti määrittäisin osallistuvaa filosofiaa sen kautta, että se yhdistyy päätöksentekoon tavoin, jotka eivät vaadi tunnistamaan filosofisia lähtökohtia. Moni yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen suuntautunut ajattelee virheellisesti, että heidän kontribuutionsa tulisi tunnistaa vain ja ainoastaan filosofian kautta. On liikaa vaatia muita tunnistamaan filosofisia argumentteja yhteiskunnallisessa keskustelussa. Filosofiaa kohtaan on myös ennakkoluuloja: ajatellaan, että se on vieraantunutta todellisen maailman ongelmista, sitä on vaikea ymmärtää tai että se ei ole sovellettavissa. Pitäisikin kysyä, miten osoittaa päätöksentekoyhteisölle, että filosofilla on henkilönä ja asiantuntijana annettavaa jossakin asiassa. Voin vakuuttaa, että Obaman hallinnon ilmastoasioissa ei ollut valmista paikkaa filosofille: siellä

etsittiin luonnontieteilijöitä, päätöksenteon asiantuntijoita, taloustieteilijöitä ja juristeja. Olikin tarpeen näyttää, että juuri minulla oli jotain annettavaa. Tätä varten oli luotava identiteetti, jolla ei ollut mitään yhteistä filosofi-identiteetin kanssa.

Paikkaa itselleen ei voi odottaa vaan täytyy todistaa, että on jotain tarjottavaa?

On tärkeää näyttää, mitä tuo pöytään. Esimerkiksi: nämä ovat ajatuksiani siitä, miten vähentää kasvihuonekaasuja, muuttaa nopeasti energiajärjestelmää tai saada valtiot toimimaan yhdessä näiden asioiden eteen. Olin tietenkin rakentanut ratkaisuehdotukset siten, että ne johtaisivat reiluihin ja oikeudenmukaisiin tuloksiin, ja tässä filosofialla on keskeinen osuus, mutta tieto tästä jää yleensä vain itselleni.

Mikä sitten on ollut vaikutuksenne päätöksenteon prosesseihin ja miten työnne filosofina näkyy siinä?

Yksi vaikeimmista asioista on, että poliittinen työ on nopeaa mutta näyttää ulospäin äärettömän hitaalta. On kestänyt yli 25 vuotta luoda kestävä yksimielisyys ilmastonmuutoksesta. On vaikeaa saada 190 maata olemaan yhtä mieltä asioista. Mutta näitä työstäessä kaikki tapahtuu hyvin nopeasti. Hallinnon byrokratia, muiden maiden vaatimukset vastata niiden aloitteisiin ja etenkin todellinen tarve vastata ihmisten hätään painavat joka suunnasta: ollaan jatkuvan hyökyäallon alla. Ei ole aikaa huolellisesti kehitellä filosofisia argumentteja ja pohtia niiden sovellettavuutta: on työskenneltävä nopeasti. Tällaisessa tilanteessa filosofia tarjoaa taitoja arvioida kriittisesti hyvin erilaisia ja vaikeita ongelmia sekä niitä käsittelevää haastavaa kirjallisuutta. Se auttaa arvioimaan mikä on hyvä tai huono peruste jonkin asian järjeleimiselle, mitkä ovat ajattelun aukkopaikat ja missä kohdin tarvitaan lisää perusteluja. Työstäni logiikassa on ollut ehkä eniten suoraa hyötyä, jos mietin varsinaisia filosofian työkaluja. Loppujen lopuksi kyse on ajattelemisen tavasta.

Yhdysvalloissa suurin osa julkisen päätöksenteon ammattilaisista on koulutukseltaan lakimiehiä. Monen kollegani tutkinto tulee oikeustieteen puolelta, vaikka he eivät ole opiskelleet esimerkiksi kansainvälistä ilmastolakia. Oikeustieteen tutkinto opettaa miten ajatella, järjeillä ja argumentoida tietyllä tavalla. Filosofit tekevät samaa mutta enemmän ja paremmin. Erona on, että meitä ei opeteta kommunikoidaan tavalla, joka on ymmärrettävä muille päätöksentekoprosessin toimijoille. Minun piti opetella tätä itsekseni, kansalaisjärjestöissä ja ajatushautomoissa. Jos oikeustieteen tutkinto tarjoaa kehikon järjen käytölle ja ymmärtämiselle Yhdysvalloissa ja muualla, filosofian tutkinto tarjoaa saman mutta moninkertaisena.

Voisiko sanoa, että myös kompromissien tekeminen on vaikeaa filosofille?

Totta. Ajatus siitä, että voisi menestyksekkäästi puolustaa tiettyä moraalista kantaa ja saada muut kannan taakse ei ole realistista poliittisen päätöksenteon maailmassa. Esimerkiksi asiat, joiden parissa työskentelin, nojautuivat kansainväliseen deliberaatioon: vaikka itse olisin sitä mieltä, että jokin versio utilitarismista olisi toimivin ratkaisumalli, muita ei voi pakottaa ajattelemaan samalla tavalla. Filosofiaan toisinaan liittyvä joustamaton hyväksynnän etsiminen omille väitteille ei toimi päätöksenteon areenoilla. Kovin pitkälle ei pääse, ellei ole jonkinlainen, edes metodologinen pluralisti.

Miten tämä kaikki suhteutuu soveltavaan filosofiaan?

Ennen kuin aloin työskennellä ilmastopäätöksenteon parissa tein tietynlaista soveltavaa filosofiaa. Soveltavan etiikan puolella on erotettavissa kaksi eri lähestymistapaa: Ensimmäisen mukaan valmiiksi muotoiltuja moraalisia käsitteitä viedään käytännön elämän eri alueille, esimerkiksi lääketieteeseen, liiketalouteen tai ympäristöasioihin. Toinen lähestymistapa suosittaa käytännönläheisemmin menemistä mukaan prosesseihin ja julkisen elämän alueille. Silloin tullaan osaksi yhteisöä ja nostetaan näin esiin filosofisia ongelmia. Suurin osa lääketieteen etiikasta toimii nykyään tämän jälkimmäisen lähestymistavan mukaisesti. Bioetiikan tutkija Thomas Marino käsittelee tätä: kun työskentelee sairaalassa ja auttaa lääkäreitä ja potilaita tekemään vaikeita päätöksiä, on tärkeä ymmärtää, mitä ihmiset ymmärtävät ja mitä hoidosta vastaavien ja hoidettavien ihmisten arvot ovat. Ei voi vain tuoda ulkopuolelta filosofisia teorioita prosesseihin. Tällaisen toiminnan yhteydessä soveltava filosofia ei ole kovin kuvaava käsite.

Ilmastonmuutoksen menetykset ja vahingot

Toitte esitelmässänne esiin ajatuksen esteettisestä integriteetistä ilmastonmuutoksen ei-taloudellisten menetysten ja vahinkojen (*Non-economic Loss and Damage*) yhteydessä.

Voisitko avata hieman näitä käsitteitä? Miten estetiikka voi auttaa ymmärtämään ilmastonmuutosta ja sen seurauksia?

Käyn tätä läpi myös työn alla olevassa *Loss and Damage in Climate Change* -kirjassani. Menetykset ja vahingot (*loss and damage*) on yksi kolmesta keskeisestä teemasta ilmastonmuutosneuvotteluissa ja sillä on jo oma vakiintunut merkityksensä. Ensimmäinen keskeinen teema liittyy ilmastonmuutoksen hillitsemiseen (*mitigation*): tavoitteena on ilmastonmuutoksen estäminen eli ennen kaikkea kasvihuonekaasupitoisuuksien vähentäminen. Toinen teema, sopeutuminen (*adaptation*), liittyy puolestaan ilmastonmuutosten vaikutusten

tutkimiseen. Ihmisten toimien seurauksesta ilmakehään vapautunut hiilidioksidi voi aiheuttaa ilmakehän lämpenemistä vielä tuhansien vuosien ajan. Tiedämme myös, miten vaikea on muuttaa maailmanlaajuisia energiajärjestelmää. Näistä syistä ilmastotoimien vaikutuksissa on väistämättä viivettä.

Vuosina 2010–11 etenkin pienten saarivaltioiden edustajat alkoivat kysyä neuvotteluissa kolmatta kategoriata ilmastomuutoksen hillitsemisen ja siihen sopeutumisen lisäksi. Tämä vahingot ja menetykset -teema on laajempi kuin pelkkä sopeutumisen teema, vaikka niissä on osin päällekkäisyyksiä. Esimerkkinä tästä on vaikkapa ilmastomuutoksen vahvistamien äärimmäisten sääilmiöiden kuten syklonien ja hurrikaanien seurauksiin varautuminen. On myös ilmiöitä, joihin ei ole mahdollista sopeutua, kuten merenpinnan nousu, joka uhkaa kokonaisia saarivaltioita Tyynenmeren alueella. Marshallsaaret, Mikronesia ja lukuisista saarista tai atolleista muodostuvat valtiot ovat liian matalia selviytyäkseen jopa nykyisen merenpinnan nousun tason huomioiden. Teimme mitä tahansa, näillä alueilla tuhot ovat väistämättömiä.

Menetykset ja vahingot on erityisen tärkeä aihe paitsi filosofisesti myös käytännöllisistä syistä: se pakottaa miettimään niitä ilmastokriisin puolia, joita ei yleensä haluta ajatella. Kaikkein vaikeimmat asiat liittyvät tähän ja menetysten ja vahinkojen asema erillään sopeutumisen teemasta kytkeytyy tähän eksistentiaaliseen riskiin, jonka joudumme kohtaamaan. Maapallo on jo muuttunut ja tulee muuttumaan tekojemme seurauksena ja yhteistyö on vaikeaa. Yksittäisen maan kasvihuonepäästöt eivät aiheuta kuitenkaan vain sen lämpenemistä, vaan on pakko tehdä yhteistyötä. Muutos on kuitenkin edennyt jo niin pitkälle, että menetämme kokonaisia lajeja, ekosysteemejä ja alueellista koskemattomuutta. Miten asiasta vastataan niille, joita tuho eniten koskee ja autetaan niitä, jotka joutuvat muuttamaan tuhojen tieltä? *Ex ante* -vastaukset käsittelevät sitä, miten estää tuhoja tapahtumasta. Pariisin ilmastopöytäkirja sai liikkeelle prosessin, joka auttaa pysymään kunnianhimoisina sen suhteen, mitä toimia odotamme eri osapuolilta. *Ex post* -vastaukset liittyvät siihen, miten suhtautua muutokseen, joka on jo tapahtunut. Nämä ovat vaikeita ongelmia: vaikkapa ilmastomuutoksen yhteys maailman muuttoliikkeisiin. Rajoja ylitetään ilmaston vuoksi jo ja pitkällä tähtäimellä entistä enemmän, mikäli emme toimi. Ilmastosyistä johtuva maastamuutto vaikuttaa ja on yhteydessä myös valtioiden vakauteen. Aiheutamme ongelmat yhdessä, joten ne tulisi ratkaistakin yhdessä. Vahingot ja menetykset -teema kattaa näin alueen, joka ohittaa ilmastomuutoksen hillitsemiseen tähtäävän teknisen työn. Osa keskustelusta keskittyy elämäntapamuutoksiin ja kulutuksen vähentämiseen, joka on erittäin tärkeää, vaikkakin joillekin

valtioille vaikeaa kohdata. Yritetään kuvitella mitä katoaa, jos kokonainen maa katoaa: kun ihmisyhteisöt ja ei-inhimilliset yhteisöt katoavat. Mitä on vaakalaudalla, jos tämä tapahtuu?

YK-osapuolet, jotka neuvottelivat ilmasto-ohjelman vahingot ja menetykset -kysymyksistä onneksi ymmärsivät jo varhain, että huomioon täytyy ottaa myös talouden ulkopuolelle jäävät kysymykset. Yhdysvalloissa ilmastomuutoksen torjumistoimiin liittyvä keskustelu on ollut pääosin talouden ehdoin käytyä. Sosiaaliset ja terveysnäkökohdat huomioidaan, mutta jopa Obaman hallinnon aikana tehdyissä esityksissä terveysvaikutusten rahallisen arvon määrittäminen oli keskeistä: mikä on vaikkapa ilmastosyistä aiheutuvien sairaspäivien rahallinen arvo? Terveysvaikutuksille on laskettu hinta ja niitä vertaillaan. On toki taloudellisestikin järkevää muuttaa energiajärjestelmää ilmaston kannalta kestävämpään suuntaan. Tämä ei voi olla kuitenkaan ainoa perustelu. Todisteena tästä toimivat jopa kansainvälistä ilmastopolitiikkaa vastustavat tahot: esimerkiksi puheenvuorossaan, jossa Trump kertoi Yhdysvaltojen vetäytyvän ilmastopimuksesta, hän ei käytä kertaakaan sanaa ilmastomuutos vaan perustelee kantaansa sillä, että maan pitäytyminen kansainvälisessä sopimuksessa tuhoaisi sen *talouden* työpaikkojen vähenemisen myötä. Tällä maaperällä keskustelua käydään: ”työt tappava ilmastopimus”. Perusteet ja luvut, joita Trump esitti ovat vääriä ja perustuvat huonosti toteutettuihin tutkimuksiin – WRI on tehnyt tästä laajalti tutkimusta. Mutta jos menetämme kokonaisia valtioita, ei ole mielekästä miettiä, mikä on niiden menetetty BKT. Menetystä ei voi kompensoida rahallisesti. Entä jos menettäisimme osia Suomesta, ihmisten kotikaupunkeja ja yhteisöjä, joissa heidän perheensä ja sukunsa asuivat? Menetys koskisi kulttuurisia arvoja, ihmisten ja naapureiden välisiä suhteita mutta myös ei-inhimillisten olentojen välisiä suhteita. Nämä ovat rikkaita ja syviä arvoja ja suhteita, joita raha ei edusta.

Menetimme Suomessa alueita sodan myötä ja tämä on yhä kipeä aihe: onko tässä edellytyksiä menetyksen tasojen ymmärtämiselle?

Samankaltaisuuksia on, ehdottomasti. ’Ei-taloudelliset menetykset ja vahingot’ (*non-economic loss and damage*, NELD) on luotu uudeksi kategoriaksi talouden ulkopuolelle jäävien vahinkojen ja menetysten arvioimiseen. NELD:in avulla YK:n ilmastoyhteisö pyrkii vihdoinkin käsittelemään ja ymmärtämään, mitä tuhoutuu ilmastomuutoksen myötä ja mitä voidaan tehdä ilmastomuutoksen vuoksi siirtymään joutuvien ihmisten ja yhteisöjen auttamiseksi. Se antaa syyn puhua aiheesta koko ilmastomuutoskeskustelun kentällä. On esimerkiksi paljon akateemista kirjallisuutta, jonka mukaan ihmisoikeuksien tulisi olla yksi näkökulma ilmastomuutokseen. Kuitenkaan ihmisoikeuksista ei ole mainintaa missään merkittävässä ilmastopimuksessa 1990-luvun alkupuolelta alkaen. Ihmisoikeuksista on yksi maininta Pariisin ilmastopimuksessa, mutta

siinäkään ei ole artiklaa ihmisoikeuksista ja ilmastomuutoksesta. Sen lisääminen konsensuksen keinoin olisi hyvin vaikeaa ja hidasta, mutta NELD-keskustelu puolestaan leviää muuallekin ilmastopöytäkirjan sisällä.

Mitä keskustelu ihmisoikeuksista tarkoittaa ympäristöongelmien tapauksessa? Se sivuutetaan helposti eri rekisterin käsitteenä, kun tarkoitus on arvioida ihmisen aiheuttamaa tuhoa planeetan tai ei-inhimillisen luonnon kannalta?

Akateeminen ympäristöetiikka rakentuu jossain mielessä ajatukselle siitä, että ei-inhimillisellä on samankaltaista itseisarvoa kuin ihmisellä, ja että tällä on moraalisia seurauksia. Ilmastonmuutos on niin valtava ongelma, että kun puhutaan ihmisen hyvinvoinnista, päädytään kattamaan itse asiassa myös iso osa ei-inhimillistä hyvinvointia. On vaikeaa kuvitella toimia, joilla autettaisiin vain ihmisiä mutta ei muita lajeja maapallolla. NELD-tematiikka kattaa myös suoraan osan näistä ei-inhimillisen luonnon, kuten lajien ja ekosysteemien kohtaamista vahingoista ja siitä miten niihin reagoidaan.

2013 luotiin Varsovan kansainvälinen mekanismi ei-taloudellisten vahinkojen ja menetysten arvioimiseksi. Se sisältää selkeitä viittauksia merkittäviin esteettisiin väitteisiin, joita ei kuitenkaan tunnusteta sellaisiksi. Jokainen estetiikantutkimusta tunteva kuitenkin tajuaa, että tämä on kutsu osallistua keskusteluun ja parantaa sitä. Puheessani esittelin yhtä, esteettiseen integriteettiin liittyvää teemaa. Esteettinen integriteetti on ollut esillä ympäristöestetiikassa viimeisen 20 vuoden aikana. Aiheesta on kiinnostavaa kirjallisuutta ja on jo kokemusta sen käyttämisestä päätöksenteon tukena eri maissa, esimerkiksi suojelukysymyksissä, ja nähdäkseni sitä voitaisiin käyttää myös ilmastotapauksessa. Luonnon- tai hybridiympäristöissä on jotain, joka luo niihin yksilöllistä profiilia tai narratiivia; miksi se on olemassa ja miksi ihmiset välittävät siitä. Käytin eilen esimerkkinä vuorenhuippujen avolouhintaa (MTR tai MTM). Enää ei kaiveta tunneleita ja lähetetä niihin ihmisiä – tämä oli työtä, jota molemmat isoisäni tekivät koko ikänsä Länsi-Virginiassa. Nykyään poistetaan koko vuorenhuippu, siirretään sen materiaali viereiseen laaksoon ja tuodaan paikalle koneet kaivamaan hiiltä vuoren sisästä. Tämä aiheuttaa valtavaa ympäristötuhoa, mutta samalla tuhotaan kokonaisten järjestelmien ja ekosysteemien integriteetti. Vuorenhuippujen luomaa maisemaa ei enää ole tämän jälkeen. Jäljellä on vain jotain, joka oli vuori ennen ja valtava määrä jätettä. Esteettinen integriteetti toimii päätöksenteon välineenä negatiivisessa mielessä: välttää pysyvän harmin tekemistä. Se voi toimia kriittisenä argumenttina, joka monien on helppo ymmärtää. Lisäksi se antaa sanat monien tunteille, kun ympäristöjä muutetaan pysyvästi. Käsitettä voitaisiin käyttää siis NELD-keskustelussa ja vaikuttaa sitä kautta yleiseen ilmastomuutoskeskusteluun. Mutta

ilmastonmuutoksen kaltaisen valtavan ilmiön kohdalla ei riitä, että esteettistä integriteettiä vain sovelletaan aiemman kirjallisuuden pohjalta. Tämä liittyy jälleen kaikkein vaikeimpien asioiden, kuten eksistentiaalisen riskin kohtaamiseen. Ainakin osassa maailmaa maiseman integriteetin säilyttäminen ei välttämättä enää merkitse mitään, koska se tuhoutuu kokonaan joka tapauksessa. Ehkä integriteetti voidaan ymmärtää jollain muulla tavalla, joka ottaa huomioon nämä laajemmat vaikutukset. Siihen minulla ei ole kuitenkaan vielä vastausta.

Miten filosofina neuvotte suhtautumaan ilmastonmuutokseen liittyviin surun, pelon ja kauhun tunteisiin?

Kun puhun Pariisin sopimuksen laatimisesta ja siitä, miten sitä puolustetaan tällä hetkellä, minua syytetään usein optimismista. Mielestäni en ole perusteettoman optimistinen, sillä olemme edistyneet valtavasti. Työ ei ole loppu, mutta otamme oikeita askeleita. Puhuin täällä Suomessa ensi kertaa NELD-tematiikasta julkisesti ja se oli innostavaa. Tajusin, että aihe on niin vaikea koska joudumme samalla kohtaamaan syvimmit pelkomme. Emme menetä koko planeettaa, mutta menetämme osia siitä. Miten olla masentumatta? Neuvoisin lohduttautumaan ajatuksella, että vastauksia todella etsitään. Kansainvälisiä mekanismeja kritisoidaan, mutta nyt on olemassa todellisia ohjelmia, vakuutusmekanismeja ja yhteistyömuotoja, jotka auttavat kehittyviä valtioita kohtaamaan ilmastonmuutoksen. Esimerkkinä tästä on Norjan ja Sveitsin johtama Nansenin aloite, joka tähtää ilmastosyistä aiheutuvan muuttoliikkeen helpottamiseen. Aloite on saanut nimensä Nansenin passista, jonka avulla autettiin isänmaattomia ihmisiä asettautumaan uusille alueille ensimmäisen maailmansodan jälkeen. Nämä eivät ole vain ideoita paperilla vaan ongelman eteen todella työskennellään. Ennen marginaalissa olleet kysymykset ovat nyt tärkeimpien joukossa kansainvälisissä keskusteluissa monien eri osapuolten välillä.³

Viitteet & Kirjallisuus

---

¹ Näihin kysymyksiin viitataan usein lyhenteellä NELD eli *Non-economic Loss and Damage*.

² Esim. *niin & näin* 3/2013.

³ Lightin kaikille avoin puheenvuoro oli osa kahden päivän mittaista Suomen estetiikan seuran järjestämää ympäristöestetiikan osiota. Kiitos ympäristötutkimusta tukevalle Maj ja Tor Nesslingin säätiölle Lightin vierailun mahdollistamisesta sekä Markku Oksaselle vinkeistä *public philosophy* -käsitteen suomentamiseen.